DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 10 oktober 1996 *

I mål C-78/95,

angående en begäran enligt protokollet av den 3 juni 1971 om gemenskapsdomstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, från Hoge Raad der Nederlanden, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Bernardus Hendrikman,

Maria Feyen

och

Magenta Druck & Verlag GmbH

angående tolkningen av artiklarna 27.1, 27.2 och 29 av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT 1972, nr L 299, s. 32), i dess ändrade lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritanniens och Nordirlands anslutning (EGT nr L 304, s. 1, och, ändrad text, s. 77),

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J. C. Moitinho de Almeida samt domarna C. Gulmann, D. A. O. Edward, P. Jann (referent) och M. Wathelet,

generaladvokat: F. G. Jacobs,
justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Hendrikman och Feyen, genom advokaten W. Heemskerk, Haag,

— Greklands regering, genom den biträdande juridiske rådgivaren V. Kontolaimos, vid Statens rättsliga råd, och den specialiserade vetenskapliga medarbetaren S. Chala, vid utrikesministeriets avdelning för gemenskapsrättsliga tvister, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom P. van Nuffel, vid rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 23 maj 1996 av: Tysklands regering, företrädd av J. Pirrung, Ministerialrat vid förbundsjustitieministeriet, i egenskap av ombud, Greklands regering, företrädd av V. Kontolaimos och S. Chala och kommissionen, företrädd av P. van Nuffel,

och efter att den 4 juli 1996 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande .

Dom

1 Genom beslut av den 10 mars 1995, vilket inkom till domstolen den 16 mars samma år, har Hoge Raad der Nederlanden i enlighet med protokoll av den 3 juni 1971 om gemenskapsdomstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, begärt att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande beträffande tre frågor om tolkningen av artiklarna 27.1, 27.2. och 29 i denna konvention (EGT 1972 nr L 299, s. 32) i dess ändrade lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritanniens och Nordirlands anslutning (EGT nr L 304, s. 1, och, ändrad text, s. 77, nedan kallad konventionen).

2 Dessa frågor har uppkommit inom ramen för en tvist mellan å ena sidan Hendrikman och Feyen (nedan kallade makarna Hendrikman), Haag, och å andra sidan det tyska företaget Magenta Druck & Verlag GmbH (nedan kallat Magenta), Krefeld, Tyskland. Denna tvist rör verkställighet i Nederländerna av en dom som meddelades den 2 april 1991 av Landgericht Krefeld och av ett Kostenfestsetzungsbeschluß (beslut om rättegångskostnader) som meddelades den 12 juli 1991 av Amtsgericht Nettetal (Tyskland) mot makarna Hendrikman. Dessa två domar delgavs dem den 17 september 1991.

3 Genom beslut av den 14 januari 1992 beviljade ställföreträdande ordföranden för Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage verkställighet av dessa domar i

Nederländerna. Makarna Hendrikman överklagade detta och åberopade artikel 27.1 och 27.2 i konventionen, under föregivande av att de aldrig hade erhållit någon stämningsansökan och att de inte hade företrätts på ett lagenligt sätt vid de tyska domstolarna.

4 Artikel 27 i konventionen lyder som följer:

"En dom skall inte erkännas:

1. om ett erkännande skulle strida mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den stat där domen görs gällande;

2. om det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats en utebliven svarande och svaranden inte på rätt sätt har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräcklig tid för att kunna förbereda sitt svaromål;

3. om domen är oförenlig med en dom som har meddelats i en tvist mellan samma parter i den stat där domen görs gällande;

..."

5 Enligt makarna Hendrikman inleddes det förfarande som resulterade i de två domarna av Magenta i Tyskland utan att makarna kände till detta. Förfarandet rörde betalningen av en beställning av brevpapper som utfördes för makarna

Hendrikmans räkning av två personer vilka inte hade fått tillstånd därtill. Samma personer gav även ett antal advokater i uppdrag att företräda makarna Hendrikman under förfarandet, utan att dessa givit sitt tillstånd därtill.

6 I dom av den 2 februari 1994 fastställde Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage att överklagandet saknade grund. Domstolen ansåg att artikel 29 i konventionen, i vilken föreskrivs att "[e]n utländsk dom får aldrig omprövas i sak", förhindrade den att bedöma om den tyska domstolen hade skäl att anse att ifrågavarande advokater hade fört talan på ett lagenligt sätt.

7 Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage ansåg för övrigt att artikel 27.1 endast är tillämplig om lagstiftningen i ursprungsstaten inte erbjuder något rättsmedel för den part som inte hade kännedom om det förfarande som hade inletts och som vid förfarandet inte företräddes på ett lagenligt sätt eller om denna part i praktiken inte kunde använda sig av detta rättsmedel. I detta fall var det enligt bestämmelserna i artikel 579.4 jämförda med de i artikel 586 i Zivilprozeßordnung (de tyska rättegångsreglerna för tvistemål, nedan kallade ZPO) möjligt för makarna Hendrikman att väcka talan om ogiltigförklaring med anledning av att de inte hade företrätts, inom en månad från delgivningen. De använde sig emellertid inte av detta rättsmedel.

8 Enligt Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage kunde makarna Hendrikman inte åberopa artikel 27.2 i konventionen, eftersom det i detta fall inte var fråga om en dom som hade meddelats en utebliven svarande.

9 Makarna Hendrikman överklagade denna dom till Hoge Raad der Nederlanden.

10 Hoge Raad beslutade att förklara målet vilande och ställde domstolen följande frågor för förhandsavgörande:

"1) Skall artikel 29 i Brysselkonventionen tolkas på så sätt att domstolen i den stat där ansökan om erkännande har gjorts skall avstå från att på något som helst sätt undersöka om svaranden har företrätts på ett lagenligt sätt under det förfarande som har handlagts i ursprungsstaten, även om domstolen i ursprungsstaten inte har fattat något beslut om detta?

2) a) Skall artikel 27.1 i Brysselkonventionen tolkas på så sätt att den utgör ett hinder för att en dom som har meddelats i en annan konventionsstat erkänns, då svaranden inte har företrätts på ett lagenligt sätt under det ifrågavarande förfarandet och inte har ägt kännedom om förfarandet, även om denne senare har erhållit kännedom om den dom som har meddelats och inte använt sig av ett rättsmedel som rättegångsreglerna i ursprungsstaten erbjuder?

2) b) Är det av relevans i samband med detta att den tidsfrist inom vilken rättsmedlet skall användas är en månad från den dag då svaranden fick kännedom om domen?

3) Skall artikel 27.2 i Brysselkonventionen tolkas på så sätt att bestämmelsen även är tillämplig i fall då visserligen ingen tredskodom har meddelats svaranden, men då stämningsansökan eller motsvarande handling inte har delgivits eller meddelats honom på rätt sätt och i tillräcklig tid och svaranden inte har företrätts på ett lagenligt sätt?"

11 Det skall inledningsvis understrykas att då den nationella domstolen inte på ett särskilt detaljerat sätt har beskrivit de omständigheter som den anser vara fastställda, är domstolens svar av relevans endast om de omständigheter som sökandena i målet vid den nationella domstolen har påstått föreligga, verkligen är riktiga.

12 Först skall den tredje frågan prövas.

Den tredje frågan

13 Genom den tredje frågan önskar den nationella domstolen i huvudsak få veta om artikel 27.2 i konventionen är tillämplig avseende domar som har meddelats avseende en svarande som inte har delgivits eller erhållit meddelande om stämningsansökan på rätt sätt och i tillräcklig tid och som inte har företrätts på ett lagenligt sätt, även om det inte är fråga om en tredskodom som har meddelats en utebliven svarande, till följd av att ett ombud som enligt utsago företrädde svaranden inställde sig vid ursprungsdomstolen.

14 Det skall till att börja med understrykas att enligt artikel 27.2 kan en domstol till vilken ansökan om erkännande har inlämnats endast neka till att erkänna en dom om ett flertal villkor är uppfyllda: svaranden har inte på rätt sätt eller i tillräcklig tid delgivits eller erhållit meddelande om stämningsansökan, och svaranden har uteblivit under det påföljande förfarandet inför ursprungsdomstolen. Den nationella domstolen har endast frågat domstolen om det andra villkoret.

15 Det skall vidare påpekas att enligt en fast rättspraxis är ändamålet med artikel 27.2 i konventionen att tillförsäkra att en dom inte erkänns eller verkställs med stöd av konventionen, om svaranden inte har getts möjlighet att försvara sig inför ursprungsdomstolen (domar av den 16 juni 1981, Klomps, 166/80 Rec. s. 1593, punkt 9, och av den 21 april 1993, Sonntag, C-172/91, Rec. s. I-1963, punkt 38).

16 Enligt den tyska regeringen har rätten till försvar iakttagits om en advokat — även om denne saknar uppdrag — har inställt sig för svarandenas räkning, eftersom domstolen måste förlita sig på vad advokaten anger så länge det inte har fastställts att ett uppdrag inte föreligger.

17 Denna åsikt kan inte godtas.

18 En svarande som inte känner till att ett förfarande har inletts och som vid förfarandet inför ursprungsdomstolen företräds av en advokat vilken svaranden inte har givit något uppdrag kan omöjligen försvara sig. Svaranden skall följaktligen anses ha uteblivit i den mening som avses i artikel 27.2, även om förfarandet vid ursprungsdomstolen var av kontradiktorisk karaktär. Det ankommer på den domstol till vilken ansökan om erkännande har inlämnats att pröva om dessa särskilda omständigheter föreligger.

19 Denna slutsats vederläggs inte av det förhållandet att makarna Hendrikman enligt bestämmelserna i artikel 579.4 jämförda med de i artikel 586 i ZPO kunde väcka en talan om ogiltigförklaring med anledning av att de inte hade företrätts, inom en månad från delgivningen.

20 Den tidpunkt som är av relevans för svarandens försvar är när talan väcks. Att det föreligger en möjlighet att senare använda ett rättsmedel mot en tredskodom som redan har vunnit laga kraft, kan inte utgöra ett rättsmedel som motsvarar ett försvar före domen (dom av den 12 november 1992, Minalmet, C-123/91, Rec. s. I-5661, punkt 19).

21 Den tredje frågan skall således besvaras på så sätt att artikel 27.2 i konventionen är tillämplig avseende domar som har meddelats en svarande som inte på rätt sätt eller i tillräcklig tid har delgivits eller erhållit meddelande om stämningsansökan och som inte har företrätts på ett lagenligt sätt vid domstolen, även om det inte är fråga om en tredskodom som har meddelats mot en utebliven svarande, till följd av att ett ombud som enligt egen utsago företrädde svaranden inställde sig vid ursprungsdomstolen.

Den första och den andra frågan

22 På grund av det svar som har givits avseende den tredje frågan finns det inte någon anledning att besvara den första frågan.

23 Vad avser den andra frågan skall det erinras om att klausulen om grunderna för rättsordningen i artikel 27.1 i konventionen "endast skall tillämpas i extraordinära fall" (Rapport om konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, EGT 1979, nr C 59, ss. 1 och 44). Den är under alla omständigheter inte tillämplig då problemet i fråga skall lösas med stöd av en särskild bestämmelse såsom artikel 27.2 (avseende artikel 27.3, se domen av den 4 februari 1988, Hoffmann, 145/86, Rec. s. 645, punkt 21).

24 Med beaktande av det som anförts ovan finns det inte heller någon anledning att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

25 De kostnader som har förorsakats Tysklands och Greklands regeringar samt Europeiska Gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 10 mars 1995 förts vidare av Hoge Raad der Nederlanden — följande dom:

Artikel 27.2 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess ändrade lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade Konungariket Storbritanniens och Nordirlands anslutning, är tillämplig avseende domar som har meddelats en svarande som inte på rätt sätt eller i tillräcklig tid har delgivits eller erhållit meddelande om stämningsansökan och som inte har företrätts på ett lagenligt sätt vid domstolen, även om det inte är fråga om en tredskodom som har meddelats en utebliven svarande, till följd av att ett ombud som enligt egen utsago företrädde svaranden inställde sig vid ursprungsdomstolen.

Moitinho de Almeida Gulmann Edward

Jann Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 10 oktober 1996.

R. Grass

Justitiesekreterare

J. C. Moitinho de Almeida

Ordförande på femte avdelningen